

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρωινό της 23ης Απριλίου του 2010 περπατούσα στη Μεσογείων με κατεύθυνση το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Προσπαθούσα να μείνω απερίσπαστος από σκέψεις για υπηρεσιακά θέματα, γνωρίζοντας το βαρύ πρόγραμμα που ακολουθούσε. Λίγο πριν από το ύψος του «Ερρίκος Ντυνάν», χτύπησε το τηλέφωνό μου.

Στην άλλη άκρη της γραμμής ακούστηκε η Ρεγγίνα Βάρτζελι, διευθύντρια του γραφείου του πρωθυπουργού. Με καλημέρισε και βιαστικά μου ανακοίνωσε ότι ο πρωθυπουργός θα έκανε στην πρόοδο της ημέρας, από το Καστελλόριζο όπου βρισκόταν, σημαντικές ανακοινώσεις. Αιφνιδιάστηκα και κοντοστάθηκα. Το τηλεφώνημα μου φάνηκε σαν βραχύ τηλεγράφημα. Μέσα μου βάρυνε η σκέψη ότι η δανειοδοτική ασφυξία της Ελλάδας ωθούσε σε δραματική τροπή τις συζητήσεις που διεξήγαγε το οικονομικό επιτελείο με τους επιτηρητές της χώρας, σχετικά με την παροχή οικονομικής βοήθειας.

Λίγες ώρες μετά, στη μία το μεσημέρι, ο Παπανδρέου εξηγούσε με διάγγελμά του από το ακριτικό νησί, την απόφασή του να προσφύγει η χώρα στον διεθνή μηχανισμό στήριξης, τη δημιουργία του οποίου είχε ήδη αποφασίσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 25ης Μαρτίου 2010. Έμεινα αρκετά λεπτά σιωπηλός και πολιορκημένος από τα πρώτα ερωτηματικά, που εμφανίζονταν χωρίς καν να τα προκαλώ. Τι είχε μεσολαβήσει από την προηγούμενη ημέρα, όταν συνεδρίασε το άτυπο υπουργικό συμβούλιο, μέχρι την εσπευσμένη ανακοίνωση Παπανδρέου; Στη συνεδρία-

ση του άτυπου υπουργικού συμβουλίου της 22ας Απριλίου 2010 συζητήθηκαν οι τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις, οι διαπραγματεύσεις με το κλιμάκιο της τρόικας που βρισκόταν στην Αθήνα, τεχνικές πλευρές του μηχανισμού στήριξης, στην περίπτωση προσφυγής σε αυτόν, αλλά δεν υπήρξε καμία συζήτηση για τον χρόνο της προσφυγής, καμία προϊδέαση των μελών του υπουργικού συμβουλίου για την πιθανότητα οποιασδήποτε κίνησης την επόμενη ημέρα, το πρωινό της 23ης Απριλίου.

Η συνεδρίαση της 22ας Απριλίου ήταν φορτισμένη, συχνά με δραματικές αποστροφές. Ήταν φανερό ότι ένας μικρός αριθμός υπουργών εξακολουθούσε να έχει σοβαρές επιφυλάξεις για την προσφυγή στον μηχανισμό στήριξης χωρίς τουλάχιστον να έχουν αποσαφηνισθεί δύο κρίσιμα ζητήματα: η πιο λεπτομερής εξειδίκευση της λειτουργίας του μηχανισμού και το ακριβές πλαίσιο της διαπραγμάτευσης. Όταν κάποια στιγμή ζήτησα το λόγο για να εκφράσω τις σκέψεις μου, ρώτησα με ένταση αν στις διαπραγματεύσεις του οικονομικού επιτελείου με τους ξένους έχουμε χαράξει κάποιες τελικές γραμμές άμυνας. Η απάντηση Παπανδρέου, που με διέκοψε, ήχησε ξένη στα αυτιά μου: «Τι νόημα έχει αυτή την ώρα να μιλάμε για κόκκινες γραμμές;». Μου ήταν σαφές από την έκφραση των προσώπων γύρω μου, ότι οι περισσότεροι αποδέχονταν το πνεύμα Παπανδρέου. Προχώρησα σε μια επιθετική προειδοποίηση: «Αν η κυβέρνηση αποτύχει στη διαχείριση του τεράστιου οικονομικού προβλήματος της χώρας, δεν θα έχει μέλλον ούτε η Ελλάδα ούτε το ΠΑΣΟΚ».

Η εσπευσμένη προσφυγή, και μάλιστα χωρίς προηγούμενη τυπική απόφαση του υπουργικού συμβουλίου, δεν μπορούσε να δικαιολογηθεί μόνο από τη ραγδαία επιδείνωση του διεθνούς κλίματος για την Ελλάδα, την πίεση των αγορών και τις κερδοσκοπικές επιθέσεις σε βάρος της χώρας και του ευρώ. Ο Παπανδρέου άφησε να εννοηθεί ότι το ενδεχόμενο να ζητήσει η Ελλάδα

διεθνή οικονομική βοήθεια ανέτρεχε σε χρόνο μεταγενέστερο των τοπικών γερμανικών εκλογών της 9ης Μαΐου, ενώ μια σειρά πραγμάτων ήταν άγνωστα και ανέτοιμα. Ποιες ακριβώς υποχρεώσεις θα αναλάμβανε η χώρα μας έναντι της οικονομικής βοήθειας; Η μόνη βέβαιη και γνωστή απαίτηση των δανειστών ήταν οι σκληρές θυσίες του ελληνικού λαού. Ποιο ήταν το ύψος της αναγκαίας χρηματοδότησης και για ποια χρονική περίοδο; Είναι χαρακτηριστικό ότι, στα μέσα Μαρτίου του 2010, οι πληροφορίες από τις υπηρεσίες του Επιτρόπου Όλι Ρεν προϋδέαζαν για τη διαμόρφωση σχεδίου διάσωσης ύψους 20-25 δις ευρώ. Μέχρι την 23η Απριλίου κανείς Έλληνας ή ξένος αξιωματούχος δεν εκτιμούσε την αναγκαία βοήθεια σε πάνω από 40 δις ευρώ. Μόλις λίγες ημέρες πριν από την ανακοίνωση της προσφυγής, το Eurogroup είχε προσδιορίσει το ύψος της πιθανής βοήθειας στα 40 με 45 δις ευρώ για το 2010. Μετά; Εξίσου άγνωστες ήταν και οι τεχνικές εξειδικεύσεις για τη λειτουργία του μηχανισμού στήριξης. Μέσα στη σιωπηλή αμηχανία μου, ανακάλεσα στη μνήμη μου την υπόδειξη ορισμένων μελών του υπουργικού συμβουλίου, να αποφασισθεί η όποια πρωτοβουλία μετά την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα, ώστε να είναι γνωστά όλα τα δεδομένα. Ούτε αυτή η προτροπή εισακούσθηκε.

Τη στιγμή εκείνη ζήτησαν να με δουν συνεργάτες μου. Αισθάνθηκα μια ανακούφιση, καθώς με υποχρέωναν να γυρίσω στη ροή των συμβαινόντων. Μου ήταν αναγκαίο να ανταλλάξω και να μοιραστώ σκέψεις μαζί τους. Η ατμόσφαιρα ήταν βαριά και η ανησυχία τους έκδηλη για όσα πιθανόν να ακολουθούσαν. Στο τέλος της συζήτησης παρακάλεσα να επιστρέψουμε στις υπηρεσιακές μας υποχρεώσεις. Τις επόμενες ώρες εργαζόμουν με ένα σχεδόν μηχανικό τρόπο. Είχε πια νυχτώσει όταν έφυγα

από το υπουργείο. Εκείνο το βράδυ, μια καταγιστική εσωτερική πίεση με έσπρωχνε να ξαναφέρω μπροστά στα μάτια μου την πυκνή διαδοχή των περιστάσεων ενός ολόκληρου εξαμήνου.

